

Dopisi in novice.

Iz deželnega zbora Kranjskega. XIV. večerna seja. — (Konec.) po »S. N.« —

Vladni zastopnik g. Hočevar je zanikal fakta, katera so govorniki narodne stranke navedli. O zahtevanju dr. Zarnikovem, naj bi se napravila narodnostna postava, pravi, da do zdaj še nij potrebe »Bedürfniss« za tako postavo in da §. 19. drž. postav popolnem zadostuje. Da bi vlada germanizirala, pravi vladni mož, to očitaneje g. Horaka nij utemeljeno, »entbehrt jeder Begründung«.

Dr. Schrey ponavlja staro frazo, da je dr. Bleiweisov postavni načrt »Zwangsgesetz«, torej neizvedljiv. On pravi, da le stariši imajo pravico o narodnosti svojih otrok določiti. Tudi niso na realki take okolščine, da bi bilo te postave treba, saj ni nobenih pritožeb.

Potem je dr. Schrey kritikoval slovenski jezik. On je rekel, da je jezik slovenski malo omikan in težaven.

Poročevalec dr. Bleiweis: Truden večletnega pravljanja za pravice slovenskega naroda bodem, ker so uže govorniki nasprotnne stranke poudarjali, da čas je denar, akoravno so se te prislovice malo držali, le na kratko na opazke protigovornikov odgovoril. Naglašalo se je v debati od nasprotnne strani, da postava, katero obravnavamo, je »ein Zwangsgesetz«. Jaz rečem, da je le »ein Nothwehrgesetz«.

Saj veste, da Slovenec je potrpežljiva duša in molčali smo dolgo, tako dolgo, da so naš slovenski jezik popolnoma iztirali iz realke, potem smo pa rekli, to je le preveč in prišli smo s postavo, ki ne odločuje drugzega, kakor kar je povsod samo ob sebi razumljivo, celo na Turškem, samo pri nas ne. Gsp. Dežman je kritiziral postavo, no njemu odgovarjam, da bi se od njega pač botanike učil, nikoli pa ne postav delati. Dežman je na dolgo in široko pripovedoval, kako se je postava v šolskem odseku obravnavala, in meni očital, zakaj sem bil jaz tako molčec in nijsem nič povedal. Jaz pa njega vprašam, kdaj so pa gospodje iz finančnega odseka povedali, kaj so tam kuhali? Res je, da smo dolgo debatirali o postavi, ali vendar se nij našel noben Salomon, ki bi bil mogel popraviti.

O glasovitem §. 19. ne govorim nič. Kar je g. Dežman rekel, da smo tako dolgo molčali, ima v tem svoj uzrok, ker smo utrujeni boja in od te vlade ne pričakujemo prav nič. Vladni zastopnik g. Hočevar trdi, da vlada neče germanizirati, a minister Stremayer pa je drugih mislij, kajti ko je bil v Ljubljani, je vedno le govoril »von der deutschen Realschule«. Vlada nam itak neče dati, ne univerze, ne pravoslovne akademije, ne gimnazij. Bukovini pa se je precej dovolila univerza. Nam se neče dati nič, v Bukovini pa se siplje denar, samo, da se širi germanizacija. (Klici: Res je! Res je!) V naše realki je zdaj nemščina materni jezik, italjanščina obligaten, slovenščina pa neobligaten jezik, tako da smo postali tujci na lastni zemlji (Dobro!). Govornik potem po številkah navaja, kako je ravnatelj na realki od l. 1872 zmirom Nemce iz Slovincov in Lahov delal in dokazuje, da ne gre vselej, da bi vsaki stariši določevali narodnost svojih otrok. Dr. Schreyu pravi, da ni on tist mož, ki bi bil zmöžen slovenski kritizirati, to bode menda sam čutil!

Če se nam ugovarja, da smo iz okvira dež. zbora stopili »aus dem Rahmen«, ko obravnavamo to postavo, je to fraza, gotovo pa je, da hočemo po tej postavi potegniti slovenski jezik »in den Rahmen«, kamor po pravici gre. (Živa pohvala.)

Pri glasovanju se Dežmanov predlog zavrže.

V specialnej debati govori dr. Razlag — proti §. 1. postave. On pravi, da je v protivji §. 19. drž. osnovnih postav in da to ne gre, da bi se fantje, ki niso naše narodnosti, pa so na Kranjskem rojeni, silili, da se uče našega jezika. Govornik misli, da naj bi končno odločeval o narodnosti deželni šolski svet. V obče pa tako ta postavni načrt potrjen ne bode. Govornik izjavi, da bode proti glasoval.

Pri glasovanju se vendar §. 1. in vsi drugi paragrafi postave sprejmo, in ko je dr. Razlag za resolucijo govoril, tudi ta. Potem se odobri postava v tretjem branji.

»Če je ministerstvo nauka Njegovemu Veličanstvu ne priporoči v potrjenje, je vsaj svet zvedel škandalozno ravnanje z deželnim našim jezikom na Ljubljanski realki in kako ministerstvo tolmači glasoviti §. 19. osnovne postave, ki pravi: „jeder Volksstamm hat ein unverleßliches Recht auf Wahrung und Pflege seiner Rationalität und Sprache“, pa „daß ohne Anwendung eines Zwanges zur Erlernung einer zweiten Landesprache jeder Volksstamm die erforderlichen Mittel zur Ausbildung in seiner Sprache erhält.“ — Dr. Bleiweis je iz »Jahresbericht-ov« realkinih, v katerih se narodnost »ad libitum« starišev in šolskih ravnateljev »fabricira«, dokazal, da je vkljub temu vendar še nad 100 učencev slovenskega rodu v Ljubljanski realki, a ti so se morali in silili nemščino učiti, slovenščine pa se ni silil nobeden!!! Tam je sila pravica, tú bila bi sila krivica, in oboje se upravičuje z istim §. 19. Tako se godi Slovanom v Avstriji!« Nov.

Iz Gorenjskega, konec rožnika. — 24. t. m. (rožnika) smo imeli v Kranji učitelji tega okraja svojo letno skupščino ali konferenco. Razun dveh snidili smo se bili vsi učeniki obširnega okraja; počastila sta zbor s svojo navzočnostjo tudi g. kateket kranjske glavne šole in en g. učitelj iz Kamniškega šolskega okrožja. Zborovanju je predsedoval c. k. okr. šolski nadzornik gosp. M. Kuster; v namestnika si je zvolil g. ravnatelja L. Sadar-ja; kot zapisnikarja pa sta bila zvoljena g. g. Lindnar in Pezdič. —

Perva točka dnevnega reda so bila naznanila g. pervosednika o stanju onih šol, katere je letos že nadzoroval. Najdel je marsikje mnogo hvalevrednega, pa tudi ni bilo brez drugačnega. V mnogih šolah se jemlje premalo ozir na slovnico, risanje, zgodovino, telovadbo in naravoslovje. V poslednjem predmetu bi se mogla zlasti več in bolj natančno razlagati naša domača, in navadna strupena zelišča. Omenil je dalje g. nadzornik, da nekateri g. g. učitelji ne dohajajo o pravem času v šolo; da imajo svoje pise in zaznamke v pomanjkljivem redu, in da sploh tudi premalo berejo. Tudi o sibi se je govorilo, da se še tu in tam vidi, pa da se slabo poda v šoli. Vse te in enake popomakljivosti naj se, kjer se nahajajo, v prihodnje odpravijo. Branje in petje se je brez izjembe pri vsih dozdaj inspiciranih šolah hvalilo i. t. d.

Druga točka bila je o domačih nalogah, kakoršne namreč naj bodo, da bodo mladini izobraževalne, in kaj se ima z nalogami, ki jih mladina donša, zgoditi, da bodo pospeševale šolski poduk. Poročeval je o tem g. Sadar precej obširno in prav dobro, govoril o številu nalog, in sicer: več ko se ur v kakem predmetu podučuje, več naj mu bode tudi nalog odločenih; zedini naj se po mogočnosti tudi več predmetov v eno nalogo; na teden naj se daje po ena ali dve; naj ne bodo predolge; učitelj naj naloge dobro pregleda, pomote podčrta in pomanjkljive dela učencom nazaj da, da jih popravijo, pomot proste pa naj se konečno prepisejo v sešitke za to pripravljene.

Pervi se je k tej točki oglasil g. Kmet, in govoril, da se ima o tej za-

devi razloček delati med mestnimi ter kmečkimi šolami. Pri kmečkih šolah nima mladina potrebnih pripomočkov; ni papirja, celo miz pogostno (!) nimajo, na katerih bi pisali; — tudi časa ni. Naloge naj se toraj ne dajejo mladini za izdelovanje na dom, ampak v šoli naj jih izdelujejo i. t. d.

Gosp. poročevalec spodbija predgovorniku nekako zgačljivo njegovo mnenje; — daljne precej živahne debate o tej točki se vdeležijo g. g. Zoré, Kunšič, Levičnik, Vavken, Knific, Debelak in Sadar. K sklepu obveljal je nasvet g. poročevalca; — mnogo učiteljev pa je tudi za to, da naj se na kmečkih šolah daje vsaj po ena domača naloga na teden. (Izgovor, da bi namreč v takej meri primanjkovalo papirja, tek i. t. d., kakor je menil g. K., je res nekako piskav. Dvoje društev imamo, »Narodno šolo« in »Schulpfennig«, ki oba hvalevredno skerbata za to, da se podaja revnim učencem šolska priprava malo drugače, kakor zastonj. Katera šolska občina ne zmore toliko, da bi vsaj z enim vbornim goldinarjem pristopila k enemu omenjenih društev, njej se mora reči: ti si ali prav velika reva, ali pa še veliko večja nerodnica! Pis.) (K. p.)

Iz Ljubljane. Okrajno učit. zborovanje mestnih učiteljev je bilo v četrtek 1. julija v sobi 3. tečaja na m. vadnici. Zbralo se je nad 30 učiteljev in učiteljic iz mestnih šol, učiteljskih in vadnic. Predsednik, ravnatelj in okrajni nadzornik g. Hrovat, začne sejo ob 8. uri, in določi pravice okraj. učit. zborovanja: govoriti o učnih črtežih, berilih, šolskem strahovanju i. t. d., priporočila navzočnim objektivnost, pove, kateri navzočnim ima pravico glasovanje. V svojega namestnika izvoli glav. učitelja, prof. Linharta; v zapisnikarja se volita: učiteljica na vadnici J. Šukle in mestni učitelj M. Močnik, in zborovanje se prične. — Na dnevnem redu so bile opazke nadzornikove pri nazorovanju mestnih šol. — Bolj svetovaje kakor zapovedovaje je g. nadzornik opomnil, kaj je tu ali tam videl, kako bi se ta ali una napaka, ki je bila morda le slučajna, dala odpraviti Za jezikovo podučevanje je priporočal »Kehr, Praxis der Volksschule,« »Kehr und Schlimbach 1. Schuljahr« in »Kehr, theoretisch und praktische Anweisung.« Za računstvo je poleg dr. Močnikovih knjig priporočal tudi Gruberjev »Leitfaden in der Elementar-Klasse.« — Prestopivši na rečni nauk »Reallen« je rekel, da se mora učitelj na ta nauk pripraviti; ako se prigodi, da kaj ne razume, naj o tem raje molči; pri rečnem nauku se ne bere kar naslov, potem pa stavek za stavkom, ampak mladina se mora najprej napeljevati, da razume stvar, potem se gre v razpravo berila. — Za prirodopisje priporočila: Lûben, Leitfaden für den methodischen Unterricht . . . ; za prirodoslovje pa: Crûger, Physik in der Volksschule.; »za zemljepisje« Eduard Strûsner, Elemente der Geografie in Karte und Text; za zgodovino: Flinzinger, Anschauung in Bildern in Langel, ki se dobiva pri Hölzingerju na Dunaji. Imenuje še dvoje bukev od Spies. und Berlet. v ta namen pripravnih. Pri rečnem poduku priporočila predsed. vsredino podučevanje t. j. naj pred celoto vsega nauka, a leto za letom naj se nauk razširja in popolnjuje (der Unterricht soll sich in concentrischen Kreisen bewegen), najpred tedaj sliko vsega, a potem naj se pa ta slika od znotraj na vse strani razširja. Preds. govori potem o risanju. O tem nauku pravi, da je dvojna pot, a) učenci gledajo, kako učitelj risa, in poslušajo, kako risanje razlaga, b) ali pa sproti z učenikom risajo. Za risanje priporočila: Weisshaupt, »Theorie und Praxis des Zeichnenunterrichtes« in Tretau »der kleine Zeichner.« — Pri telovaji pravi preds. ne kaže peti takrat, ko otroci ude natezajo, k večem se sme peti pri počasni hoji. Knige v to so od: Spiess-a, Kloss-a, Niegeler-a in Lion-a. Poslednjič nagovarja v napredovanje posebno v realijah.

Druga točka je razgovor: »O učnih črtežih za 4 razredne šole« Lehrplan für vierklassige Volksschulen, veröffentlicht . . . durch Verordnung k. k. Landesschulrathes für Krain vom 19. Dezember 1874 Z. 2764. O črtežu za prvi razred je poročal učitelj na I. mestni šoli g. Majer, razpravlja je naj pred jezikovo podučevanje a) v maternem jeziku b) drugem deželnem jeziku, potem številjenje, pisanje, risanje in telovaje, kakor je po versti naštetu v »Lehrplanu für vierklassige Volksschulen« in kritikoval slovensko-nemški abecednik. Pri točki o telovaji je želel posebne knjige za I. razred po učnem črtežu. Poseben nasvet je bil: 19 učnih ur je dosti v 1. razredu, črtež jih ne zahteva več; podučevalo se je pa 22 ur, 3. ura je v 1. razredu odveč, je tako rekoč zgubljena, 2 po pol uri za telovaje naj se združite v 1 uro. — O šolskih bukvah danes ni bilo debate, a g. Bahovec je podpiral nasvet zastran enournega podučevanja v telovaji iz raznih lokalnih vzrokov. Preko nasveta se prestopi na dnevni red; in g. Zumer, učitelj na II. mestni šoli, poroča o učnem črtežu za drugi razred po tem potu, po katerem je hodil g. predgovornik, in ki je določen v zgoraj imenovanem učnem črtežu, naprej tedaj v jezikovem podučevanju i. t. d. G. poročevalec nasvetuje izraze »samoglasniki in soglasniki« namest glasnice in tihnice. (Sprejeto.) Potem kritikuje prvo berilo in nasvetuje pri slovenščini 3 ure za branje in 2 za slovnico. Pri nemškem jeziku priporoča, naj se zahtevajo na nemška vprašanja tudi nemški odgovori, kar je g. predsednik tudi že priporočal in za to podučevanje nasvetuje 6 ur, da se pri napolnjenih solah, kakoršne so mestne, učni smoter doseže. Poroč. govori tudi o 1. slovnici, prestopi potem na številjenje, tam mu 4 ure zadostujejo, govori potem o pisanji in risanju. Pri novi meri nasvetuje naj se decimeter in centimeter izrekuje, kakor se piše, a vendar se mora otrokom povedati, da se to tudi drugače (po francoski) izgovarja. (Sprejeto po nekaterem besedovanju.) Ko poroč. konča razpravo o petji, govori g. Nedved kako je potrebno, da učitelj razume na goslih učencem pravi glas dati. — G. B. je zato, da bi se celo uro v petji podučevalo, namesto dvakrat po pol ure. Razprava je bila precej živahna a poslednjič pade nasvet g. B. Z razgovorom o telovaji konča g. Ž. svoje poročilo, in g. Eppich reče na to, da ni varno, da bi več otrok po enkrat čez verv skakalo, ali preko nje begalo. — O črtežu za III. razred poroča g. Kokalj učit. na II. mestni šoli bolj splošno, ter omeni, da se v podrobnosti pri jezikovem podučevanju ni spuščal, ker učni črtež vse na drobno našteva, kaj se ima podučevati. Pri številjenju omeni, da v 3. računici ni desetink in drobcev, na to pravi g. Tomšič, da dr. Močnik piše novo računico po učnem črtežu osnovano, tedaj to ne bode zadrževalo poduka i. dr. Tudi o realijah, kakor: o prirodoslovji in prirodoispiji, zemljepisji in zgodovini, ki pridejo v III. razredu na versto, govori g. poročevalec prav verlo, a le bolj splošno in se ne spušča v podrobnosti, tedaj odpade daljša debata. Grede na risanje pravi g. poroč., da je imela L. Schlzgt. 10. julija pr. l. prav podučljiv sestavek. G. poročevalec govori še o telovaji in konča svoje poročilo, in zbor sklene učni črtež za III. razred prilično še razpravljati. — O učnem črtežu za IV. razred poroča g. J. Tomšič, učitelj na vadnici, ki učni črtež razpravlja strogo po tem, kakor je postavno načrtan, točko za točko, stroko za stroko. Tretjo (slov.) slovnico zaverže, priporoča pa Prap. slovnico in spisje, a oboje želi skupaj v eni knjigi. Govori tudi o drugem berilu in o njegovem zadržanju, kar se pesmi tiče. — III. nemška slovnica mu je pomankljiva, želi si knjige tako osnovane, kakor je (nemška) Bachmanova. — Pri številjenju mu je to dosti, kar velewa učni črtež, le priporoča, kako naj učitelj zbuja učence k samodelavnosti i. dr. Potem pa pristopi k realijam. Misli

pa, da se morejo vsa šolska berila slovenska in nemška predelati in vaje tako odbrati, da ne bo ena in ista reč v slovenskih in nemških berilih. Da bi se pa vse vzelo, kar tirja učni črtež, za to se potrebuje še mnogo in mnogo, in ves nauk se tudi ne more v 1. letu vzeti, to se more zgoditi le v 2 — 3 letih. (Dalje prih.)

— Na c. k. učiteljsku za učitelje in učiteljice se je končalo šolsko leto 15. t. m. Letne preskušnje so bile pri učiteljicah od 5.—7., pri učiteljih od 9.—10. julija, pisмени zrelostni izpiti na obeh učiteljskih od 28. junija do 3. t. m. Ustmeni zrelostni izpiti so bili na m. učiteljsku 12., 13., 14., na ženskem pa bodo 15., 16., in 17. julija. Na možkem je delalo skušnjo 22 kandidatov, med tem jih je 8 iz III. tečaja, 13 iz enoletnega (praktičnega) tečaja in 1 začasni učitelj, na ženskem se jih je oglasilo 22 kandidatij vse iz III. tečaja. — Tudi srednje šole, gimnazija in realka, sklenete šole 15. t. m. s slovesno sv. mašo, potem se delé spricala, in prihodnje šolsko leto se začne 16. septembra. — Mestne šole sklenejo šole koncem t. m., programa ne bode.

— Enoletni praktični tečaji za dijake, ki so doveršili vse ali več razredov srednjih šol bodo tudi v prihodnje leto, in obetajo se vdeleževalcem stipendije po 100 — 200 gl. Oglasiti se je treba najdalje do 1. septembra pri ravnatelju c. k. učiteljskega. Tudi bode s prihodnjim letom na c. k. učiteljsku pripravljavni tečaj, ako se jih do 15. avgusta oglasi vsaj 20 pripravnih učencev. — Šolski okraj ljubljanske okolice bode imel svoje letno zborovanje 26. julija. Program se glasi: 1. Opazke nadzornikove pri nadzorovanji šol. 2. Razgovor o naukih na podlagi učnih črtežev in zaznamkov učil, razglašenih po slavnem c. k. dež. šl. svetu. 3. Osnova začasnega učnega črteža ponavljanskim šolam za 1875/6. 4. Volitev zastopovalca učiteljstva v c. k. okraj. šl. svet za postavno veljavni čas. 5. Poročilo prvomestnika bukv. komisije o stanu in računu okraj. učit. bukvarnice, potem predlogi za nakupovanje. 6. Samostalni predlogi.

Razpisi učiteljskih služeb.

Na Kranjskem. V šolskem okraji Kranjskem (Krainburg) učiteljske službe: v Zadilogu in v Selcah, l. p. 400 gl. in stanovanje; v Poljanah l. p. 450 gl., na Trati l. p. 500 gl. in stanovanje; Predvorom l. p. 500 gl.; na 4razr. lj. šoli v Skofjiloki, l. plače je 500 gl. Prošnje dotičnemu okr. šl. svetu do 30. julija. — V šolskem okraji Postojnskem učit. službe na lj. šolah: V Colu, na Planini (vipavski), v Šentpetru, v Premu, v Ternu, v Vipavi in Postenji po 400 gl. na leto in stanovanje, v Košani 500 gl., ženske (učiteljice) niso izključene. Prošnje do 24. julija o k r a j. šl. svetu v Postenji. — V ljubljanski okolici je Borovnica razpisana (do 24. julija). — V ljubljanskem mestu na novi mestni dekliski šoli službe 2 učiteljic in 2 podučiteljic; učiteljice dobivajo po 600 gl. a podučiteljice po 420 gl. in desetletne doklade. Prošnje krajnemu mestnemu šl. svetu v Ljubljani do 24. julija.

Premembe pri učiteljstvu.

Gsp. Jožef Benedek je nadučitelj, a gsp. Jožef Juvanec, učitelj v Planini (stalno). Gsp. Jakob Petrič pride iz Stijaka na Gor. v Grahovo; g. Anton Požar iz Košane v Toplice. Učitelj v Hoterdišici, g. J. Valentin, se je službi odpovedal. Gsp. France Šetina iz Černomlja je nasvetovan, da ima iti v vino-rejsko šolo v Klosterneuburg.